

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตสมัยที่การศึกษาไทยยังไม่มีระบบแบบแผนที่แน่นอน ประชาชนแต่ละบุคคลจะต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พ่อแม่หรือผู้ปกครองมักจะส่งลูกชายไปศึกษาหาความรู้กับพระภิกษุที่วัด ซึ่งเป็นสถานที่เฉพาะบุรุษ ส่วนลูกผู้หญิงพ่อแม่ผู้ปกครองจะอบรมสั่งสอนกันเองภายในบ้าน สำหรับลูกผู้ที่มีตระกูลก็อาจจะส่งไปอยู่ในวังในราชสำนัก วิชาความรู้ที่ผู้หญิงเรียนจะเป็นคนละแบบต่างจากผู้ชาย คือเป็นเรื่องการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับหน้าที่ของการเป็นลูกผู้หญิง คืองานบ้าน งานครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตร กิริยามรรยาท ทั้งนี้เนื่องมาจากค่านิยมในสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ได้กำหนดบทบาทของสตรีให้มีหน้าที่เน้นหนักเฉพาะภารกิจในครัวเรือน ส่วนเรื่องการทำมาหากิน การเรียนหนังสือ อันเป็นภาระนอกบ้าน เป็นหน้าที่ของผู้ชาย

ต่อมาเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อสภาพและบทบาทของสมาชิกในสังคมโดยเฉพาะสตรี เกิดค่านิยมใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของสตรี คือไม่เพียงแต่ให้สตรีเติบโตเป็นมารดา เป็นแม่ศรีเรือน มีคุณธรรม ความประพฤติและกิริยามรรยาทที่ดีงามเท่านั้น แต่ควรรู้หนังสือด้วย ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยได้จัดตั้งโรงเรียนกุลสตรีวังหลังในปี 2417 ซึ่งเป็นโรงเรียนแห่งแรกสำหรับสตรี ต่อมาในปี 2423 ได้จัดตั้งโรงเรียนสุนันทาลัย ปัจจุบันคือโรงเรียนราชินี และมีการประกาศใช้โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 (สุนันทา นิตยจินต์, 2530) ซึ่งถือเสมือนเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของไทย มีการระบอบอายุของเด็กที่จะต้องเข้าโรงเรียน โดยมีได้กล่าวว่าเป็นเพศใด จึงนับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียน การศึกษาของสตรีในช่วงนี้เมื่อจบชั้นประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาในเบื้องต้น สำหรับสตรีสามัญแล้วมักออกไปประกอบอาชีพตามตระกูล หรือไม่ก็ไปเป็นแม่บ้าน ส่วนสตรีชั้นสูงก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่มีโอกาสเรียนต่อในชั้นที่สูงกว่าชั้นประถมศึกษา ในส่วนผู้ชายการศึกษาเล่าเรียนนับว่าเป็นวิถีทางของการเลื่อนฐานะทางสังคม แม้ว่าจะมีจำนวนผู้ได้รับการศึกษาน้อยก็ตาม โอกาสที่ชายจะได้รับการศึกษามีสูงกว่าผู้หญิงจึงเป็นเรื่องปกติ อีกทั้งยังมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 โดยบังคับให้เด็กทุกคนไม่ว่าเป็นเพศใด ศาสนาใด ชั้นวรรณะใด ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ เข้าเรียนหนังสือและจะออกจากโรงเรียนได้เมื่ออายุ 14 ปี ทั้งนี้ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน นับว่าเป็นผลดีแก่การศึกษาของสตรีอย่างมาก เป็นการเปิดโอกาสให้สตรีมีความเสมอภาคทางการศึกษาเท่าเทียมกับบุรุษ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการวางโครงการศึกษาให้สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้นก็ตาม แต่บิดามารดา และสังคมก็ยังไม่นิยมให้ลูกสาวศึกษาเล่าเรียนเท่าเทียมกับลูกชาย ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมไทยสมัยนี้ประชาชนยังคงฝังอยู่กับทัศนคติเก่า ๆ ว่าสตรีไม่ควรเรียนหนังสือในชั้นสูง ๆ เพราะอาจมีความคิดอิสระมาก มีโอกาสพบปะผู้ชายสูง สตรีควรอยู่กับบ้านมากกว่าออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน สตรีที่ได้รับการศึกษาจึงยังมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับชาย

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 ถึงปัจจุบัน ความเชื่อและค่านิยมของสตรีเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและวัฒนธรรม จึงทำให้สตรีต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเอง จากการที่เป็นเพียงแม่บ้าน หรือมีบทบาทภายในบ้านตามีบทบาทนอกบ้านทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในด้านการเมือง การปกครอง ทั้งนี้สิ่งที่ทำให้สตรีสามารถเปลี่ยนบทบาทของตนเองได้คือการที่ได้รับการศึกษานั้นเอง ระบบการศึกษาจะสามารถทำให้สตรีสามารถเรียนรู้อาชีพต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพนอกบ้าน เมื่อสตรีมีโอกาสได้รับสิทธิและความเสมอภาคในลักษณะที่เท่าเทียมกับผู้ชายมากขึ้น การจำกัดบทบาทให้สตรีอยู่แต่ในบ้านเริ่มหมดไป สตรีเริ่มหันมาประกอบอาชีพนอกบ้าน วิภา มณีเนตร (2533) ได้กล่าวว่าสตรีเริ่มประกอบอาชีพนอกบ้าน โดยเริ่มจากการเป็นครู เป็นพยาบาล ต่อมาก็ขยายมาสู่อาชีพแพทย์ เภสัชกร นักกฎหมาย นักวิชาการ เป็นข้าราชการในทุกกระทรวง ทบวง กรม เป็นผู้ประกอบกิจการในด้านอุตสาหกรรมซึ่งจะอยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บริหารงาน โดยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและความสามารถของสตรีนั้น ๆ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สตรีมีโอกาสเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในสังคมเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาชั้นสูงเพื่อเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพ หรือทำหน้าที่ในบทบาทต่าง ๆ ในสังคม การศึกษาในระดับนี้มีจำนวนนักศึกษาหญิงเป็นจำนวนมากและมีสัดส่วนพอ ๆ กับผู้ชาย กล่าวคือ ในปีการศึกษา 2537 มีจำนวนนักศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั้งหมด 669,334 คน โดยแบ่งเป็นนักศึกษาหญิง 334,469 คน นักศึกษาชาย 334,865 คน ในส่วนของสถาบันราชภัฏ มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 662,664 คน เป็นนักศึกษาหญิง 330,432 คน นักศึกษาชาย 332,232 คน สำหรับสาขาวิชาที่ศึกษาของสตรี

โดยมีจำนวนมากกว่าผู้ชายในสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และการฝึกหัดครู สาขามนุษยศาสตร์ ศาสนา และ เทววิทยา สาขาสังคมศาสตร์ สาขาแพทยศาสตร์ และวิชาที่เกี่ยวกับสุขภาพ และมีจำนวนน้อยกว่าผู้ชายในสาขาวิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ สาขานิติศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์ และสาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์และการประมง (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2537)

หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เก่าแก่ดั้งเดิมคือ วิทยาลัยครู เกิดขึ้นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2435 และได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสถาบันราชภัฏ มีทั้งหมด 36 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ การจัดการศึกษาของสถาบันราชภัฏ เปิดสอนใน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มีจำนวน นักศึกษามากปกติในปีการศึกษา 2538 ทั้งหมด 50,614 คน โดยแบ่งเป็นนักศึกษาหญิง 34,715 คน และนักศึกษาชาย 15,899 คน และนักศึกษากาด กศบป. จำนวน 195,648 คน เป็นนักศึกษาหญิง 112,370 คน นักศึกษาชาย 83,278 คน (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2538) จะเห็นได้ว่ามี สัดส่วนนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชาย

ผู้หญิงกับผู้ชายเมื่อกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างเพศ (Sex) หมายถึงความแตกต่าง ด้านสรีระร่างกาย ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่บทบาทของเพศชายและหญิง (Gender) นั้น หมายถึงบทบาทที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูและความคาดหวังในแต่ละสังคมที่กำหนดว่า เพศชาย ควรเป็นอย่างไรนั้น เพศหญิงควรเป็นอย่างไร อันสืบเนื่องมาจากแนวคิด ปรัชญา ประวัติศาสตร์ ศาสนา ชนชั้น บทบาทที่คิดว่าเป็นของเพศใดเพศหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สั่งสอนและกำหนดขึ้น ดังนั้น บทบาทเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่อบรม สั่งสอน ถ่ายทอด ให้เปลี่ยนแปลงไปตามที่สังคมสร้างสรรค์และ กำหนดขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ได้ เนื่องจากบทบาทชายหญิงมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นที่บทบาทชายหญิงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนบทบาทชายหญิงจำเป็นต้องหาทางเลือกที่ดี เหมาะสม เกิดความเท่าเทียมกัน (นิศา ชูโต และคณะ, 2538)

ในการเปลี่ยนแปลงบทบาทชายหญิงนั้น การศึกษานับเป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาจะช่วย สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สตรีมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้ ความสามารถที่จะเข้าไปมีบทบาทในสังคม การศึกษาเป็นกระบวนการหล่อหลอมและการถ่ายทอด ความรู้จากครูไปหาศิษย์ ดังนั้นในการพัฒนาสังคมให้มีความนิยมยอมรับสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของสตรีนั้น จำเป็นจะต้องหามาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะเปลี่ยน ค่านิยมเดิมของคนในสังคม ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีค่านิยมที่ติดอยู่กับภาพลักษณ์ของบทบาทสตรีดั้งเดิม

รวมทั้งการปลูกฝังให้สตรีมีความรู้ ความคิด และสามารถปฏิบัติตัวในบทบาทต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งวิธีที่จะเป็นประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้ คือ การสอดแทรกประเด็นที่เกี่ยวกับสตรีในเนื้อหาวิชาของแบบเรียนเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทชายหญิงในสังคมดีขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาอาชีพและวัฒนธรรม (ในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ), 2535) ทั้งนี้เพราะหนังสือแบบเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนของครู ซึ่งมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจให้แก่บุคคล เนื่องจากวิชาพื้นฐานทั่วไปของสถาบันราชภัฏ เป็นวิชาที่หลักสูตรกำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องเรียน โดยเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรี 4 ปี ต้องเรียนถึงประมาณร้อยละ 30 ของหลักสูตร และจำนวนนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ ก็มีจำนวนนักศึกษาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักศึกษาภาคปกติซึ่งมีจำนวนนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชาย ดังนั้นหนังสือแบบเรียนของวิชาพื้นฐานทั่วไป จึงควรมีการสอดแทรกประเด็นเกี่ยวกับสตรี หรือบทบาทชายหญิง เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ หรือค่านิยมต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องชายหญิง ให้นักศึกษาได้ทราบ และนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นเกี่ยวกับสตรี ในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ของสถาบันราชภัฏ ว่ามีการกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรีหรือไม่ อย่างไร มีการเสนอค่านิยม หรือความรู้ ที่จะทำให้นักศึกษาทั้งชายและหญิงที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏ ซึ่งต้องไปประกอบอาชีพต่าง ๆ หรือไปแสดงบทบาทต่าง ๆ ในสังคม นำไปปฏิบัติในการแสดงบทบาทต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่มีการเอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และเนื้อหาในบทเรียน เพื่อสอดแทรกเนื้อหาสาระประเด็นเกี่ยวกับสตรี หรือบทบาทชายหญิง โดยเน้นให้สตรีได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบสังคมทุกด้านของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นเกี่ยวกับสตรี ที่ปรากฏอยู่ในแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป โดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งออกเป็น

1. ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในข้อความ
2. ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในรูปภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ของสถาบันราชภัฏ มีจำนวน 62 วิชา 124 หน่วยการเรียน ทั้งนี้โครงสร้างของหลักสูตร กำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไปจำนวน 40 หน่วยการเรียน จากจำนวนหน่วยการเรียนขั้นต่ำ 130 หน่วยการเรียน ซึ่งคิดเป็น 30.76 เปอร์เซ็นต์ของหน่วยการเรียนทั้งหมด ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกหนังสือสำหรับการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ดังนี้ คือ เลือกวิชาละ 1 เล่ม วิชาที่เขียนเป็นภาษาไทย และผู้แต่งเป็นอาจารย์สังกัดสถาบันราชภัฏ มีจำนวนหนังสือที่นำมา วิเคราะห์ทั้งหมด 34 วิชา โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มวิชา ดังนี้

1.1	กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	5	วิชา	จำนวน	10	หน่วยการเรียน
1.2	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	11	วิชา	จำนวน	22	หน่วยการเรียน
1.3	กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	9	วิชา	จำนวน	18	หน่วยการเรียน
1.4	กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์					
	วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	9	วิชา	จำนวน	18	หน่วยการเรียน
				รวมจำนวนหน่วยการเรียนทั้งหมด	68	หน่วยการเรียน

2. การวิเคราะห์เนื้อหาครั้งนี้ จะวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นเนื้อหาและรูปภาพ

2.1 เกณฑ์ในการวิเคราะห์เนื้อหาและรูปภาพ

หน่วยการวิเคราะห์เนื้อหาของแบบเรียน คือ หน้าของหนังสือ หน่วยในการนับคือ จำนวนครั้งของการปรากฏ คำ หรือข้อความที่แสดงหรือกล่าวถึงเพศหญิง เพศชาย หรือกล่าวถึง ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงที่เกิดขึ้นในแต่ละหน้าของหนังสือ

2.2 เกณฑ์ในการวิเคราะห์เนื้อหา

2.2.1 กรอบการพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับสตรี โดยการพิจารณาคำ หรือ ข้อความที่กล่าวถึง โดยการกล่าวถึงเฉพาะบทบาทหญิง เฉพาะบทบาทชาย และกล่าวถึงทั้งบทบาทชายและหญิง

2.2.2 การกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรี จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสตรีในลักษณะทางบวก กล่าวถึงในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง และ กล่าวถึงในลักษณะทางลบ

2.2.3 เกณฑ์ในการพิจารณาเนื้อหาประเด็นที่เกี่ยวกับสตรีในข้อความแบ่งออกเป็น

- 2.2.3.1 ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ
- 2.2.3.2 ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2.2.3.3 ประเด็นเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม
- 2.2.3.4 ประเด็นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
- 2.2.3.5 ประเด็นเกี่ยวกับสังคม
- 2.2.3.6 ประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย
- 2.2.3.7 ประเด็นทั่ว ๆ ไป

2.2.4 การพิจารณาเนื้อหาของแต่ละประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทชายหญิง โดยการจำแนกเป็น บทบาททางเพศ และบทบาททางสังคม

2.3 เกณฑ์ในการวิเคราะห์รูปภาพ

การพิจารณาประเด็นในรูปภาพ การนำเสนอรูปภาพประกอบเนื้อหาได้เสนอภาพเกี่ยวกับบุคคลชายหญิงหรือไม่ อย่างไร โดยการพิจารณารายละเอียดของภาพ ว่าบุคคลในภาพเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นการแสดงบทบาทหรือไม่ แสดงบทบาทอะไร ภาพมีขนาดเท่าไร ลักษณะของภาพเป็นอย่างไร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป หมายถึง รายละเอียดเนื้อหาสาระที่กล่าวถึงเพศหญิง เพศชาย หรือบทบาทชายหญิง ในรูปของข้อความ หรือรูปภาพที่ปรากฏในแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป โดยอาจจะกล่าวถึงทั้งเพศชายและหญิง กล่าวถึงเฉพาะเพศชาย หรือกล่าวถึงเฉพาะเพศหญิง ในด้านสุขภาพอนามัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านกฎหมาย และด้านทั่ว ๆ ไป

วิชาพื้นฐานทั่วไปของสถาบันราชภัฏ หมายถึง วิชาการศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหมวดวิชาที่มุ่งสร้างคุณภาพของ คนให้มีความเจริญงอกงามด้านปัญญาธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนมีความรู้ในด้านศิลป วิทยาการที่สร้างบุคลิกลักษณะของผู้มีการศึกษา และมีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตตามระบอบ ประชาธิปไตย

บทบาทชายหญิง หมายถึง แนวปฏิบัติที่ผู้หญิงและผู้ชายปฏิบัติกันมา แบ่งออกเป็น บทบาททาง เพศ และบทบาททางสังคม บทบาททางเพศเป็นการแสดงบทบาทหน้าที่เฉพาะของเพศหญิง หรือเพศ ชาย โดยมีเพศเป็นตัวกำหนด ส่วนบทบาททางสังคม เป็นบทบาทที่ผู้หญิงหรือผู้ชายปฏิบัติกันมา โดย เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู และความคาดหวังของสังคมที่กำหนดว่า เพศชายควรเป็นอย่างไร เพศ หญิงควรเป็นอย่างไร

ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในลักษณะทางบวก หมายถึง คำหรือข้อความ ที่กล่าวถึงผู้หญิงและ ผู้ชาย กล่าวถึงเฉพาะผู้ชาย หรือกล่าวถึงเฉพาะผู้หญิง โดยคำหรือข้อความนั้นมีลักษณะที่ยกย่อง หรือ แสดงถึงความดี ความสามารถ ของเพศใดเพศหนึ่งโดยเฉพาะ

ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในลักษณะทางลบ หมายถึง คำหรือข้อความ ที่กล่าวถึงผู้หญิงและผู้ชาย กล่าวถึงเฉพาะผู้ชาย หรือกล่าวถึงเฉพาะผู้หญิง โดยคำหรือข้อความนั้นมีลักษณะที่แสดงถึงความ ด้อย ความไม่ดี ดูหมิ่นดูแคลน หรือความเสียเปรียบ ของเพศใดเพศหนึ่งโดยเฉพาะ

ประเด็นเกี่ยวกับสตรีในลักษณะข้อเท็จจริงหรือเป็นกลาง หมายถึง คำหรือข้อความ ที่กล่าวถึง ผู้หญิงและผู้ชาย กล่าวถึงเฉพาะผู้ชาย หรือกล่าวถึงเฉพาะผู้หญิง โดยคำหรือข้อความนั้นมีลักษณะที่ เกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไป ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ชายหรือผู้หญิง โดยข้อความนั้นไม่ได้แสดงถึง ความดี หรือความด้อย ของเพศใดเพศหนึ่งโดยเฉพาะ

ความจำกัดของการวิจัย

1. การวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นเกี่ยวกับสตรี ในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป ผู้วิจัยเลือกหนังสือสำหรับวิเคราะห์ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ เลือกวิชาละ 1 เล่ม วิชาที่เขียนเป็นภาษาไทย และผู้แต่งเป็นอาจารย์สังกัดสถาบันราชภัฏ ทั้งนี้หนังสือวิชาพื้นฐานทั่วไปของสถาบันราชภัฏแต่ละวิชามีจำนวนหลายเล่ม เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนแต่ละวิชาของแต่ละสถาบัน อาจจะเขียนตำราหรือแบบเรียนประกอบการสอนด้วยตนเอง แต่ในการเขียนหนังสือหรือตำราของผู้เขียนแต่ละท่านนั้น ต้องเขียนเนื้อหาตามที่หลักสูตรของสถาบันราชภัฏกำหนดไว้ ดังนั้นหนังสือแต่ละเล่มจึงมีประเด็นเนื้อหาที่ไม่แตกต่างกัน แต่อาจมีรายละเอียดเนื้อหาที่น่าสนใจแตกต่างกันบ้าง

2. ประเด็นเกี่ยวกับสตรีหรือบทบาทชายหญิง เป็นเรื่องของสังคมทั่ว ๆ ไป ซึ่งสามารถปลูกฝังหรือถ่ายทอดผ่านกระบวนการต่าง ๆ การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสตรีในหนังสือแบบเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป เป็นการศึกษาเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนเท่านั้น ครูผู้สอนอาจถ่ายทอดโดยผ่านวิธีสอน การยกตัวอย่าง การให้ทำแบบฝึกหัด ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึง ประเด็นเกี่ยวกับสตรีที่ถ่ายทอดหรือปลูกฝังให้นักศึกษาของสถาบันราชภัฏ โดยยึดแบบเรียนเบี๋ยหลัก

2. ผลการวิจัย จะเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาในแบบเรียน เพื่อสอดแทรกเนื้อหาสาระประเด็นเกี่ยวกับสตรี โดยเน้นให้สตรีได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบสังคมทุกด้านของประเทศ